

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Економічний факультет

Кафедра підприємництва, торгівлі та прикладної економіки

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФОНДОВІ ТА ТОВАРНІ БІРЖІ

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Освітня програма «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Спеціальність 076 Підприємництво та торгівля

Галузь знань 07 Управління та адміністрування

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 2 від 10 жовтня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023-2024 н.р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Фондові та товарні біржі
Викладач (-і)	Мацола Михайло Михайлович, доц., к.е.н., доц. кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки Романюк Тарас Михайлович, доц., к.е.н., доц. кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки
Контактний телефон викладача	+380502862926 +380993242939
Е-mail викладача	mykhailo.matsola@pnu.edu.ua taras.romaniuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Денна форма, заочна форма
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку консультацій, розміщеному на інформаційному стенді та сайті кафедри https://ktipe.pnu.edu.ua/графік-проведення-консультацій/ .
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Предметом вивчення навчальної дисципліни є біржові відносини, тобто суспільні відносини, що виникають у процесі утворення, функціонування та розвитку біржових інститутів. Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна циклу професійної підготовки «Фондові та товарні біржі» тісно пов'язана з дисциплінами «Біржова діяльність», «Біржові операції», «Інвестування» «Торгівельна діяльність», «Електронна торгівля», «Маркетингова товарна політика» тощо.</p> <p>Пререквізити: Біржова діяльність</p>	
3. Мета та завдання навчальної дисципліни	
<p>Метою вивчення навчальної дисципліни «Фондові та товарні біржі» є надання майбутнім фахівцям системних знань з теоретичних основ організації функціонування біржового ринку як складового елемента інфраструктури організованого ринку та набуття практичних навичок ефективного використання біржових операцій у своїй майбутній діяльності.</p> <p>Основні завдання навчальної дисципліни «Фондові та товарні біржі» є з'ясувати сутність та еволюцію розвитку біржової торгівлі та особливості механізму її функціонування в країнах з розвинутою ринковою економікою, вивчити основні тенденції регулювання біржового товарного ринку в Україні, оволодіти основами розвитку товарної біржі як елемента інфраструктури організованого ринку, з'ясувати основні види і складові біржових угод та охарактеризувати основні групи учасників біржової торгівлі, розглянути особливості організації і технології біржової торгівлі, оволодіти теорією та практикою біржової інформації, охарактеризувати сучасний стан біржового ринку сільськогосподарської продукції, вивчити особливості функціонування фондового і валютного ринків, з'ясувати основні принципи ціноутворення на біржовому ринку, розглянути сутність клірингу в особливості розрахунків на біржовому ринку, засвоїти основи ф'ючерсної та опціонної торгівлі, з'ясувати сутність хеджування і біржової спекуляції, вивчити сучасні системи розвитку електронної біржової торгівлі.</p>	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p>Інтегральна компетентність</p> <p>ІК 1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької, торговельної та біржової діяльності або в процесі навчання, що передбачає</p>	

застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних, біржових структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК 2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК 1. Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності.

СК 2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

СК 5. Здатність визначати та оцінювати характеристики товарів і послуг в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності.

Результати навчання

ПРН 2. Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

ПРН 5. Організувати пошук, самостійний відбір, якісну обробку інформації з різних джерел для формування банків даних у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

ПРН 11. Демонструвати базові й структуровані знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності для подальшого використання на практиці.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни 90 год.

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	14
семінарські заняття	30
самостійна робота	46

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
7	076 "Підприємництво та торгівля"	4	обов'язковий

Тематика курсу

Тема	кількість год.					
	Денна форма			Заочна форма		
	лекції	семінари	самостійна робота	лекції	семінари	самостійна робота
Тема 1. Сутність та значення фондового ринку, його структура та основні функції. Класифікація фондових ринків. Горизонтальні та вертикальні структури національних фондових ринків.	2	2	6	2	2	6
Тема 2. Основи функціонування біржового фондового ринку. Поняття організатор торгівлі та основні вимоги до їх діяльності. Організатори торгівлі цінними паперами: фондові біржі,	2	2	6	2	2	6

<p>позабіржові фондові торговельні системи. Історія створення бірж у західних країнах. Засновники біржі та її члени. Категорії членів біржі. Критерії прийому в члени біржі. Права і обов'язки біржових членів. Ієрархія і повноваження органів управління біржею. Функції загальних зборів. Характеристика функцій виконавчих комітетів біржі. Спеціалізовані органи біржі. Учасники біржової угоди та учасники біржової торгівлі: характеристика основних функцій. Брокерська та дилерська діяльність. Кліринг і розрахунки за біржовими угодами. Правове регулювання та розвиток фондових бірж в Україні.</p>						
<p>Тема 3. Сутність котирування та його види. Види біржових угод. Фіксингове, мультифіксингове котирування. Курс дня (курс рівноваги). Процедура визначення курсу дня. Сутність і види спотових угод. Класифікація форвардних контрактів по гарантії: угоди з премією (прості, подвійні, складні, кратні). Угоди з умовами.</p>	2	2	6	2	2	6
<p>Тема 4. Техніка проведення біржових торгів. . Види біржових наказів та угод. Повні й неповні лоти. Накази на купівлю і продаж. Накази на день, тиждень, місяць, відкриті накази. Накази «стоп», накази «на вибір брокера», лімітні накази. «Короткі накази» — продаж акцій без покриття. Види коротких продажів. Купівлі з використанням маржі. Виконання наказів. Встановлення цін. Кліринг. Клірингові банки. Біржовий бюлетень, його значення для організації торгівлі. Звіт клієнту. Механізм ліквідації біржової угоди</p>	2	2	6	2		6
<p>Тема 5. Історія виникнення, сутність та роль фондових індексів на ринку цінних паперів.</p>	2	2	6			6

Основні типи фондових індексів: середні арифметичні та середні геометричні. Середні, зважені за розмірами ринкової капіталізації. Індeksi зарубіжних фондових ринків: Dow Jones, Standard and Poors, DAX. Міжнародні індeksi. Індeksi Міжнародної фінансової корпорації (IFC): IFC Frontier, IFC Global, IFC Investable. Проблеми оцінки ринкової вартості акцій українських емітентів та обсягів ринкової капіталізації. Включення України до індексу IFC Frontier на базі індексу ПФТС. Фондові індeksi України: Комекс-брок, Wood-15, ProU-50, Індекс ПФТС.						
Тема 6. Товарна біржа як елемент інфраструктури ринку. Функції та характерні ознаки біржової торгівлі. Історія виникнення, сутність біржі та її економічна природа. Завдання і функції товарної біржі. Класифікація товарних бірж. Принципи діяльності та організаційна структура товарних бірж.	2	2	6			20
Тема 7. Економічні засади функціонування товарної біржі: біржовий ринок та його інструменти. Укладання біржових угод. Котирування на товарній біржі. Види біржових контрактів. Характеристики біржових товарів. Організація і технологія біржових торгів на вітчизняних біржах. Види угод на вітчизняних товарних біржах. Сучасні світові товарні біржі та особливості їх діяльності.	2	2	6			20
Захист ІНДЗ		16	4			6
Усього годин	14	30	46	8	6	76
6. Система оцінювання навчальної дисципліни						
Загальна система оцінювання курсу	100 бальна – (50 балів протягом семестру та 50 балів за екзамен)					
	Поточне тестування та самостійна робота		Екзаменаційна робота	Сума балів з навчальної		
	Модуль 1	Модуль 2				

	Змістовий модуль 1 поточний контроль	Змістовий модуль 2 Самостійна робота	Змістовий модуль 3 Індивідуальне науково-дослідне завдання	(екзамен)	дисципліни
	Теми 1-16	Теми 1-16	Теми 1-16	Теми 1-16	
	30	10	10		
	50			50	100

Семінарські заняття
Поточні оцінки 2, 3, 4, 5, які можуть отримати під час семінарських занять сумуються і розраховується середнє арифметичне (із заокругленням до десятих).
Середній бал за поточний контроль переводиться у 30 бальну шкалу.

Самостійна робота
Студент опрацьовує питання, що призначені для самостійного вивчення і для контролю проходить тестування в системі дистанційного навчання (дві спроби – кращий результат).
Максимальна кількість балів за тестування становить 10 балів.

Вимоги до письмової роботи
Вивчення дисципліни передбачає обов'язкове виконання індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ).
Студент проводить самостійне дослідження на тему «Фондові та товарні біржі країн світу», обираючи для прикладу окрему країну.
Максимальна кількість балів за ІНДЗ становить 10 балів.

Умови допуску до підсумкового контролю
Студент повинен набрати не менше 25 балів у сумі за три змістові модулі:
ЗМ 1. Поточний контроль (1-30 балів).
ЗМ 2. Самостійна робота (1-10 балів).
ЗМ 3. Індивідуальне науково-дослідне завдання (1-10 балів).
Якщо студент набрав менше 25 балів. Дозволяється, як виняток, з дозволу декана економічного факультету за заявою, погодженою з кафедрою теоретичної і прикладної економіки, одноразове виконання студентом додаткових видів робіт з навчальної дисципліни (відпрацювання пропущених занять, перескладання змістових модулів, виконання індивідуальних завдань тощо) для підвищення оцінок за змістові модулі.

7. Політика курсу

Письмові роботи. Виконання індивідуального завдання оформляють у вигляді презентації за допомогою інструментів Power Point, Prezi, Canva чи ін.

Академічна доброчесність. Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення в університеті <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Відвідування занять є важливою складовою навчання. Дозволяється вільне відвідування лекцій. Можливе також навчання за індивідуальним планом та дистанційне виконання завдань. Пропуски практичних занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку на консультаціях, при цьому оцінка не ставиться, а нб округляється.

Неформальна освіта. Результати неформальної освіти можуть зараховуватись відповідно до «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

Використання штучного інтелекту (ШІ) дозволяється як допоміжного інструменту.

Додаткові бали +10 балів за участь у конференції: виступ або тези; до 10 балів за сертифікат неформальної освіти.

8. Рекомендована література

Основна

1. Закон України "Про цінні папери та фондовий ринок" від 18.02.2018 р. № 3480-15;

2. Закон України «Про товарну біржу» від 10.12.1991 р. № 1956- XII.
3. Пепа Т. В., Пішеніна Т. І., Лавринович В. В. Біржова діяльність: навч. посібник. – К.: Ліра-К, 2016. – 540с.
4. Біржова діяльність : опорний конспект лекцій [Електронний ресурс http://mgu.edu.ua/docs/biblioteka/oporn_kons.pdf] / укладачі А. М. Одарченко, К. В. Сподар, О. О. Лісніченко. – Електрон. дані. – Х. : ХДУХТ, 2017.
5. Організація біржової діяльності. Цикл лекцій / І.В. Любезна. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – 94 с.
6. Шкодін І. В. Самоорганізація фондового ринку в умовах глобальної невизначеності: монографія / І. В. Шкодін. – К.: УБС НБУ, 2013. – 406 с.

Наукові публікації.

Васильченко С.М. Регіональні фондові ринки та глобальні економічні цикли. // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: науковий журнал. – Вип. 15. – Т. 1 / Васильченко С.М., Малишівський Т.В. / Index Copernicus Івано-Франківськ: Видавництво ДВНЗ «Прикарпатський національний уні-верситет імені Василя Стефаника», 2019.- С.113 – 121.
<http://journals.indexcopernicus.com/++++,p24788850,3.html>
<http://journals.pnu.edu.ua/index.php/aprde/article/view/4135>

Сторінки установ, організацій та тематичні сторінки:

1. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ssmc.gov.ua
2. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/>
3. Сайт Верховної ради України. - <http://portal.rada.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Світової федерації бірж (WFE). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.world-exchanges.org>
5. Українська біржа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ux.ua/s204>
6. Фондова біржа «Перспектива» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fbp.com.ua/EMS.aspx>
7. Методика розрахунку поточної ціни цінного папера: Затв. рішенням Правління ПАТ «Фондова біржа ПФТС» протокол № 220 від 17.01.2018р. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://pfts.ua/files/2017/Протокол_220_додаток_Методика_поточної_ціни.pdf

Викладачі

Мацола Михайло Михайлович
доц., к.е.н., доц. кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки
Романюк Тарас Михайлович
Доцент кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки